

Kungstensgymnasiet
Kungstensgatan 45
102 39 Stockholm

2010-10-06
1 (6)
Dnr 40-2010:270

Folkuniversitet
Box 6901
102 39 Stockholm

Kvalitetsgranskning av Kungstensgymnasiet i Stockholms stad

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat hur elevers möjligheter att nå målen påverkas av arbetsmetoder inom ramen för självstudier/eget arbete.

Områden som bör förbättras:

- Eleverna möjlighet att kunna påverka innehållet i självstudierna behöver förbättras.

Rektor och huvudmannen har ansvar för att Kungstensgymnasiets förbättringsområde åtgärdas. Huvudmannen ska lämna en redovisning till Skolinspektionen senast tre månader från den dag beslutet meddelas. Skolinspektionen kommer då att följa upp beslutet.

Skolinspektionens granskning av Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan i Kungstensgymnasiet i Stockholms stad

Bakgrund

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan under perioden 15 mars 2010 till den 31 oktober 2010. Granskningen av Kungstensgymnasiet i Stockholms stad ingår i detta projekt. Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i Skolinspektionens kvalitetsgranskningsrapport Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan.

Övergripande information om och projektplan för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning>).

Syftet med kvalitetsgranskningsprojektet är att granska hur elevernas möjligheter att nå målen påverkas av arbetsmetoder inom ramen för självstudier/eget arbete. För att leva upp till styrdokumentens krav på individanpassning går skolorna olika vägar. Inom den regelbundna tillsynen har Skolinspektionen konstaterat att ett vanligt sätt är att öka andelen självstudier/eget arbete. Arbetssättet ställer stora krav på elevers förmåga att planera och genomföra studier med begränsad lärarhandledning. Hur skolor arbetar med självstudier/eget arbete ter sig mot denna bakgrund som ett viktigt granskningsområde. Vid avslutat projekt ska de granskade skolornas förhållningssätt gällande självstudier/eget arbete ha synliggjorts och bedömts mot de krav som ställs i författ-

ningarna men också med stöd av forskningsresultat och beprövad erfarenhet. Detta förväntas bidra till att dessa skolor fortsättningsvis arbetar med självstudier/eget arbete med en hög måluppfyllelse och inom ramen för definitionen av undervisningstid. Projektets resultat kommer även att spridas till skolor och huvudmän som inte deltagit i studien och förväntas där ge samma effekt som i de granskade skolorna.

Granskningen tar sin utgångspunkt i följande frågeställningar:

- Ger skolans sätt att anordna självstudier eleverna möjlighet att nå målen
- Ger självstudierna utrymme för att anpassa undervisningen efter elevernas individuella förutsättningar och behov
- Upplever eleverna att de får det stöd och den stimulans de behöver

Motivering till beslutet

Ger skolans sätt att anordna självstudier eleverna möjlighet att nå målen?

Skolinspektionens regelbundna tillsyn har visat att det blivit allt vanligare att organisera undervisningen i form av självstudier. Denna undervisningsform är vanligare i vissa skolor än i andra. Mycket tyder vidare på att begreppet undervisningstid är föremål för en relativt fri tolkning. Det kan också konstateras att självstudier/eget arbete organiseras på olika sätt. Det nationella målet att elever i gymnasieskolan ska nå minst godkänt betyg i samtliga kurser som ingår i deras studieplan är långt ifrån uppnått i svensk gymnasieskola. Arbetsformer och arbetssätt påverkar måluppfyllelsen i hög grad. Självstudier kräver god planering och förberedelse av både lärare och elever. Forskningen visar att elever från studievana hem hanterar de outtalade krav som ställs i självstudier/eget arbete, medan elever från mindre studievana hem i större utsträckning är beroende av interaktion med läraren.

Under denna rubrik behandlas följande punkter:

- Beskrivning av skolans kunskapsresultat.
- Erbjuds den garanterade undervisningstiden
- I vilken utsträckning använder skolan självstudier
- Hur är självstudierna upplagda
- Hur förbereds eleverna för att klara självstudier
- Bidrar självstudier till att elever avbryter utbildningen
- Hur arbetar skolan med mål att sträva mot i arbetsformen självstudier

Kungstengsgymnasiet är en fristående skola som startade höstterminen 2008. Skolan har 115 elever som går en utbildning motsvarande det nationella Samhällsvetenskapsprogrammet. Skolan har också utbildning motsvarande Estetiskt program, vilken inte

ingår i Skolinspektionens kvalitetsgranskning. Inga elever har fått slutbetyg från skolan och man har inte genomfört Projektarbete 100 poäng på skolan ännu. Skolan har höga intagningspoäng och eleverna når goda betygsresultat, enligt rektorn.

Enligt rektorn behöver dock skolans olika arbetsformers påverkan på måluppfyllelsen mer systematiskt följas upp och utvärderas.

En stor del av undervisningen bedrivs i ämnesövergripande projekt då eleverna arbetar självständigt i grupp under lärares ledning och med god tillgänglighet till lärare. Det var vid skolans start en målsättning att cirka hälften av undervisningen skulle ske på detta sätt. Skolan är under uppbyggnad och man är beredd att ompröva denna målsättning. För närvarande uppskattar lärare och elever att cirka 30 procent av undervisningen bedrivs i projekt. Arbetet i projektform är inte ett självändamål på skolan utan genomförs i de ämnen och de moment där det finns en vinst med arbetssättet. Tanken är att eleverna utifrån ett holistiskt perspektiv ska komma närmare verkligheten utanför skolan. Arbetssättet ska också förbereda eleverna för högre studier efter gymnasietiden. Det ska ske en progression i arbetet med de ämnesövergripande projekten.

Inslag av självstudier förekommer också i kursen Idrott och hälsa A. Eleverna ska då i enlighet med kursmålen planera och genomföra sin träning under en fyraveckorsperiod. Vid periodens slut lämnar eleven in en träningsdagbok där elevens tränare har "kvitterat" att eleven deltagit i minst en aktivitet i veckan. Enligt Skolinspektionens bedömning är dessa lektioner inte att betrakta som lärarledda och kan därmed inte inräknas i den garanterade undervisningstiden.

Enligt elever och lärare varierar det i vilken utsträckning eleverna är förberedda för att arbeta självständigt. För att eleverna ska uppnå ett gott studieresultat lägger skolan stor vikt vid moment som studieteknik, källkritik, analysmodeller och grupprocesser.

Projekten planeras vid terminens början och ett visst antal veckor planeras in för varje projekt. Det sker då en beräkning av hur mycket undervisningstid som varje ämne som ingår i projektet ska bidra med. Till exempel kan ett projekt innehålla moment från kursen Historia A som beräknas motsvara 20 studiepoäng och bidrar därmed med 16 timmar till projekttiden. Perioder med undervisning i de ämnesövergripande projekten varvas med perioden då ämnesundervisning enligt schema bedrivs.

I början av en kurs och även i samband med initieringen av ett nytt ämnesövergripande projekt går lärarna igenom kursens eller momentets mål och betygskriterier. Vid intervju med lärarna framgår att man beaktar både mål att sträva mot och mål att uppnå när man planerar arbetet i projekten.

De avhopp som görs på skolan är få och sker framförallt strax efter terminsstart i årskurs ett. Enligt skolledningen finns inget som tyder på att det undervisningssätt, med ämnesövergripande projekt, som man tillämpar på skolan, skulle vara orsak till avhopp.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att de undervisningsmetoder som används med inslag av självstudier inte begränsar elevernas möjligheter att nå målen.

Ger självstudierna utrymme för att anpassa undervisningen efter elevernas individuella förutsättningar och behov?

Individanpassning av undervisningen till varje elevs förutsättningar är en bärande tanke i styrdokumentet för gymnasieskolan. Vikten av elevernas möjligheter att utöva inflytande över undervisningen och ta ansvar för studieresultaten betonas i läroplanen. För att leva upp till dessa krav går skolorna olika vägar. Skolinspektionens regelbundna tillsyn har visat att ett vanligt sätt är att öka andelen självstudier/leget arbete. Innebär detta i realiteten att undervisningen individanpassas? Har eleverna inflytande över självstudierna. Studier visar i motsats till detta att elevers uppfattning av att behärska skolans tidsplanering är låg.

Under denna rubrik behandlas följande bedömningspunkter:

- Hur stor är elevernas tillgänglighet till lärare
- Har eleverna inflytande över arbetet med självstudier
- Har skolan en pedagogisk idé med självstudier
- Bedrivs självstudierna individuellt eller i grupp

I de ämnesintegrerade projekten på Kungstengymnasiet arbetar eleverna i grupper om cirka sex personer. Samtliga lärare deltar i processhandledningen. Arbetsområdena inleds med gemensam genomgång av läraren för att eleverna ska tillägna sig faktakunskaperna innan de går vidare med att arbeta mer självständigt i grupp. Vid intervjuerna, såväl med skolläda, som med lärare och elever, framkommer en samstämmig bild av att arbetet sker med god tillgänglighet till lärare

Eleverna på Kungstengymnasiet upplever att de i viss utsträckning kan påverka sina studier. Eleverna kan påverka det sätt de ska examineras på. Inom projektens ram kan de ofta välja ett ämnesområde efter intresse att fördjupa sig i. Eleverna kan dock inte påverka vilka ämnen och moment som ska ingå i de olika ämnesövergripande projekten, då dessa planeras innan terminsstart, och uttrycker ett visst missnöje med detta.

Eleverna framhåller att den variation av arbetssätt som förekommer på Kungstengymnasiet, där mer traditionell undervisning i varje enskilt ämne varvas med de ämnesövergripande projekten, i sig bidrar till en anpassning till varje enskild elevs förutsättningar och behov. Vid en variation av arbetssätt och examinationsformer är det lättare att hitta en form som passar den enskilde eleven. Eleverna upplever det som stimulerande att arbetsformerna varierar från en period till en annan under läsåret.

Lärare och skolläda på Kungstengymnasiet framhåller att det valda arbetssättet, att genomföra delar av utbildningen i ämnesövergripande projekt, inte är något självändamål. Arbetssättet ska motivera eleverna och skapa lust att lära. Det ska också förbereda eleverna för vidare studier efter gymnasiet och lära eleverna att se helheter och sammanhang. De ämnesövergripande projekten planeras utifrån läroplan, kursplan och program mål och genomförs om det finns samordningsvinster och gemensamma moment inom olika ämnen och kursplaner. Projekten ska också ge eleverna möjlighet

att prova olika lärstilar och variationen i undervisnings- och arbetssätt är ett led i att individanpassa undervisningen.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att de inslag av självstudier och eget arbete som förekommer vid Kungstensgymnasiet bidrar till att undervisningen kan anpassas till elevernas individuella förutsättningar och behov. Det finns en pedagogisk idé vid val av arbetssätt. Arbetet i de ämnesövergripande projekten sker i grupp och alltid med god tillgång till lärare och handledning för eleverna. Eleverna möjlighet att kunna påverka innehållet i självstudierna kan dock förbättras.

Upplever eleverna att de får det stöd och den stimulans de behöver?

Avsikten med självstudier är att utveckla elevernas förmåga till analys och vetenskapligt tänkande. Detta ska ge eleverna stimulans och möjligheter att utvecklas efter sina förutsättningar. Upplever eleverna detta och får de stöd och hjälp i arbetet med självstudierna?

Under denna rubrik behandlas följande bedömningspunkter:

- Vilket stöd erbjuder skolan de elever som har svårigheter med självstudier
- Upplever eleverna att självstudierna är lärarledda
- Känner eleverna sig stimulerade av självstudier

Kungstensgymnasiet har en utlagd tid på schemat kallad resurstid som kan tas i anspråk av alla elever som vill förbättra sina studieresultat, alltså inte bara de som riskerar att inte nå målen för betyget godkänt. Eleverna ska anmäla i förtid om de vill ta tiden i anspråk. Resurstiden är mest välbesökt i ämnena språk och matematik. I samband med projektarbetena möter lärarna oftast eleverna i grupper om cirka sex personer och har då större möjlighet att hjälpa varje enskild elev jämfört med att alltid möta eleverna i klasser om 25-30 elever.

På Kungstensgymnasiet har man arbetat fram en projektmanual som beskriver ett gemensamt arbetssätt och en struktur för hur arbetet i de ämnesövergripande projekten ska bedrivas. Den innehåller en tydlig ansvarsfördelning och det framgår att både pedagoger och elever träffas regelbundet under projektets genomförande. Eleverna förväntas delta på projektgruppsmöten och undervisningstillfällen. Det finns alltså löpande avstämningstillfällen och tillfällen för hjälp och handledning. Eleverna uttrycker samstämmigt att studierna i de ämnesövergripande projekten är lärarledda.

Eleverna upplever att de genom att arbeta i de ämnesövergripande projekten får lära sig något som de tror att de kommer att ha nytta av i framtida studier och yrkesliv. Detta bidrar till motivationen. De upplever arbetssättet i sig samt variationen av arbetssätt som stimulerande.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Kungstensgymnasiet har goda ambitioner att erbjuda eleverna stöd och stimulans i studierna. Eleverna uttrycker att de är nöjda med den undervisning som bedrivs och att den variation av arbetssätt som förekommer är stimulerande och bidrar till en ökad motivation för studierna.

Uppföljning

Vid redovisning till Skolinspektionen i samband med uppföljningen, ange vilka åtgärder som vidtagits och vilka åtgärder som eventuellt planeras. Ange även tidplan för planerade åtgärder och ansvarig för genomförandet. Redogörelsen kan sändas per e-post. Ange Skolinspektionens diarienummer (Dnr 40-2010:270) vid kommunikation med myndigheten angående granskningen.

I ärendets slutliga handläggning har utredaren Partow Khademi och undervisningsrådet Barbro Nässén deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Ann-Christin Hartman
Enhetschef

Birgitta Olsson
Undervisningsråd/Föredragande

Bilaga

Skolinspektionens granskning av Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan

Skolinspektionens granskning av Självstudier/tidsanvändning i gymnasieskolan

De bedömningar som Skolinspektionen gör inom ramen för granskningen grundar sig på de författningar som reglerar gymnasieskolan.

I 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna finns en bärande tanke om individanpassning och elevernas möjligheter att utöva inflytande över undervisningen. Där finns också mål att sträva mot när det gäller elevernas förmåga att överblicka större kunskapsfält och utveckla en analytisk förmåga och ett alltmer vetenskapligt sätt att arbeta och tänka.

I gymnasieförordningen regleras den garanterade undervisningstiden och begreppet undervisningstid definieras som "tid för arbete som planerats av lärare och elever tillsammans och som eleverna genomför under en lärares ledning". I samma förordning anges också att elevernas skolarbete skall förläggas måndag–fredag och skall vara så jämnt fördelat över dessa dagar som möjligt (detta gäller dock inte fristående skolor).

Dessutom grundar sig granskningen på forskningsresultat och beprövad erfarenhet inom området. I en forskningsöversikt om individualisering i undervisningen konstateras att den individualisering som framför allt är framträdande i skolan är ansvarsindividualisering i form av självstudier. Trots att styrdokumentet specificerar att det är viktigt att ta fasta på att elever lär på olika sätt beskriver forskningen att skolans undervisningsstrategier snarare har krympt än vidgats under årens lopp. Dessutom framgår det att en hög andel individuellt arbete får till följd att eleverna blir mindre engagerade i skolarbetet och att det också finns ett samband mellan en ökad andel eget arbete och sämre studieresultat. Annan forskning lyfter fram betydelsen av en aktiv och pådrivande lärare som förmår att utforma undervisningen så att den fungerar för olika elever och därmed har en positiv inverkan på resultaten.

I en kunskapsöversikt av undervisningen i naturorienterade ämnen i den svenska grundskolan visar Skolverket att eget undersökande inte gynnar elevers lärande och förståelse av naturvetenskap. Kunskapsöversikten beskriver i stället att lärarstöd är viktigt, och att undervisning där elever förväntas upptäcka saker själva är ineffektiv. Skolverket menar att detta resultat stämmer väl överens med den internationella forskningen på området. I den nyligen publicerade rapporten *"TIMS Advanced"* framgår det att svenska elever på gymnasiet kraftigt försämrat sina resultat i matematik och fysik. Skolverket lyfter det faktum att svenska elever ägnar relativt mycket tid åt individuellt arbete på lektionerna som en möjlig bidragande orsak.

I Skolverkets rapport *"Självkänslan och skolans vardag"* berörs ämnet tidsanvändning och dess koppling till elevers arbetssituation och självstudier. Elevernas svar på en enkätstudie som redovisas i rapporten tyder på att eleverna inte klarar av att planera i tillräcklig utsträckning. Det är även tydligt från studien att skolmotivationen ökar med ökande behärskning av tidsplanering.